

Zadnji del knjige obravnava ekonomijo okolja (Ekonomske problemi varstva okolja, Družbeni ukrepi, Okolje in ekonomska rast, Regionalne ekonomske možnosti Slovenije). Ekonomski vidik je v ekološki problematiki manj pogost in je zato toliko bolj poučen. Je pa podajanje zahtevno in mlademu bralcu manj prilagojeno. Nekatere pojme bi kazalo pojasniti sproti. Prikazani pogledi zbuja tudi nekaj pomislekov. Onesnaženje okolja ni samo posledica koncentracije odpadkov (str. 105), saj onesnažujejo in degradirajo okolje tudi snovi, ki niso odpadki, npr. biocidi, umetna gnojila, konservansi itd. Gre tudi za degradacijo okolja, ki z odpadki nima zveze, pač pa s porušenim ravnotežjem v njem, npr. erozija prsti zaradi pretirane kmetijske in druge izrabe tal, negativne posledice vodnih regulacij, melioracij itd. Sporna je tudi misel, da se okolje kviri samo po sebi (str. 114). Preveč so nemara v ospredju ekonomski vidiki kurativne problematike okolja, manj pa preventivne. Sicer so ekonomski pogledi smiselno zaokroženi, poglobljeni in hvalevredno izhajajo iz naših ekonomskih razmer.

Za celotno knjižico je značilno, da se v njej, čeprav nedosledno, prepletata dva vidika: splošni in regionalni. Najprej so osvetljeni posamezni problemi okolja nasploh in nato še v Sloveniji. Glede na naslov knjižice bi pričakovali, da bo težišče na drugem delu. Konkretno okolje Slovenije je namreč prikazano pre malo sistematično. V knjižici pa so dobra izhodišča za »ekološko-varstveni«
prikaz Slovenije kot okolja nasploh in njenih ekosistemskih struktur še posebej. Zeleti je, da bi do tega kmalu prišlo, morda v razširjenem ponatisu. V mislih imamo zlasti značilnosti okolja s posebnostmi njegovega onesnaževanja in varstva, kakršnega sestavlja naše kraške, gorske, kotlinske, dolinske, urbane in urbano-agrarne pokrajine.

Koristna stran knjižice je tudi sicer ne docela enotno, a zato širše pojmovanje okolja, ki poleg biološkega vsebuje tudi ekonomsko, sociološko in drugo pojmovanje, kar je celoti močno v prid. Sploh pa je delo glede na obseg vsebinsko zelo bogato.

Knjižica vidi rešitev ekološke krize v splošno spremenjenem odnosu človeka do narave (naj pristavimo: pravzaprav do okolja oziroma pokrajine sploh, torej tudi do njenih antropogenih sestavin). V naših razmerah pa naj bi bolj smotno ravnanje z okoljem dosegli z družbenim oziroma regionalno-prostorskim načrtovanjem. S tem knjižica ne prikazuje samo pereče problematike okolja, temveč razgrinja tudi perspektivo, kar je glede na njeno vzgojno naravo toliko bolj spodbudno. Geografom, posebno šolnikom, jo vsekakor priporočamo.

Darko Radinja

Avguštin Lah: Slovenija v sedemdesetih letih. Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1977, 457 strani.

Tudi geografi bomo s hvaležnostjo segali po najnovejši Lahovi knjigi o Sloveniji. V njej je zbranega namreč ogromno gradiva, ki nam prikazuje razvoj ožje domovine v zadnjih treh povojnih desetletjih in nakazuje na podlagi sprejetih načel in dokumentov srednjeročnega razvoja njeno nadaljnjo pot. Čeprav pisec ni imel namena geografsko predstaviti Slovenijo, pa vendarle najdemo v delu številne geografske prvine in osvetlitve posameznih pojavov in dogajanj. Upravičeno smemo trditi, da predstavlja Lahova »Slovenija sedemdesetih let«
tudi pomembno spodbudo številnim znanstvenim področjem, da bi pristopili k sistematičnemu proučevanju pojavov in problemov, ki so v knjigi načeti ali prikazani v luči globalnih povojnih sprememb naše družbe in njenega gospodarstva.

S pričujočo knjigo nam je mogoče v marsikaterem pogledu izmeriti dejansko podobo in življenjski utrip današnje slovenske vsakdanjosti. V delu so izredno plastično orisane družbenopolitične, gospodarske, socialne, kulturne in druge spremembe, ki so korenito posegle v preoblikovanje dovcerajsnje podobe Slovenije. Ko tehtamo vse te spremembe, ki so vtisnile povsem nov izraz našim naseljem in mestom, podeželju in rudarsko-industrijskim ali turističnim območjem, šele spoznavamo pomembno vlogo delovnega človeka,

ki je s svojo neusahljivo ustvarjalnostjo razširil materialno osnovo in povzročal kompleksno preoblikovanje slovenskih pokrajin. Kolikor bolj svojstveno, ali do nedavnega celo samoniklo je bilo posamezno območje, toliko korenitejšo preobrazbo je doživljalo v povojnih letih. To je ena izmed temeljnih ugotovitev, ki nam jih podaja in razčlenjuje in utemeljuje na številnih primerih Lahova knjiga o Sloveniji.

Podoba in značaj »Slovenije v sedemdesetih letih« sta prikazana v petih delih, ki predstavljajo vsebinsko zaokrožene celote. V prvem delu sta podana družbenopolitični in gospodarski utrip naše republike, kakršna odsevata na današnji stopnji njene razvitosti. Oba vidika predstavljata pomembno materialno in družbenopolitično osnovo prihodnji usmeritvi Slovenije v Jugoslaviji na eni strani ter njeni čedalje pomembnejši vlogi v gospodarskem sodelovanju s sosednjimi državami in z deželami v razvoju na drugi strani. Za boljše dojemljivost in utemeljitev sedanjega položaja Slovenije, je pisec posegel v preteklost, v kateri je odkril zgodovinske korenine našega današnjega trenutka. Oprl se je na temeljna spoznanja iz novejšje zgodovine od prve svetovne vojne naprej.

Drugi del knjige je namenjen orisu splošne družbene preobrazbe Slovenije. Zasnovan je na podrobni obravnavi našega prebivalstva. Za vsestransko razumevanje današnjega demografskega stanja je posegel avtor po podatkih o razvoju števila prebivalstva in njegovi vsakokratni strukturi. Naslonil se je na statistično gradivo, ki je na voljo od prebivalstvenih popisov iz preteklega stoletja dalje. Zelo podrobno in nazorno so prikazane strukturne spremembe prebivalstva na Slovenskem po posameznih obdobjih, kar se odraža v rasti in deležu kmetijskega in mestnega ter industrijskega prebivalstva. Razčlenjena je dejavnostna sestava ljudi, ki so zaposleni v združenem delu, kot tudi naših zdomecev. Avtor predvsem z ekonomskimi razlogi utemeljuje prebivalstvene selitve, med katerimi je priliv delavcev iz drugih republik izrednega pomena za ohranitev dosežene stopnje naše gospodarske razvitosti. Posebno poglavje je namenjeno vlogi in pomenu ženskega prebivalstva v vseh vejah združenega dela. Na osnovi izobrazbene sestave prebivalstva, ki se je temeljito predrugačila v tridesetih povojnih letih, je osvetlil velike kulturne in prosvetne spremembe na Slovenskem.

V tretjem delu knjige je prikazan splošni gospodarski razvoj in utrip Slovenije in je opredeljena njegova usmeritev. Osnovna gibalna korenitih gospodarskih sprememb in naglega gospodarskega razvoja odkriva pisec v novih, nenehno se razvijajočih družbeno-gospodarskih odnosih. V posebnem poglavju so prikazane naše energetske potrebe, osvetljena pa so tudi številna prizadevanja za razvijanje lastnih (domačih) energetskih virov (elektrarne, premogovništvo, nafta), s čemer bi dosegli manjšo odvisnost od tujine. Posebej je obravnavano stanje v kmetijstvu. Ovrednoten je njegov dejanski pomen v sklopu celotnega gospodarstva, še posebej pa kot pomembnega pridelovalca hrane in preskrbovalca mest s kmetijskimi pridelki.

Prikaz nekmetijskih gospodarskih dejavnosti začena avtor s predstavitvijo naravnega bogastva in surovin na Slovenskem. Podrobno je razčlenjen napredek industrije po posameznih panogah in njen gospodarski položaj. Nadalje nas seznanja pisec še s stanjem in razvojem našega rudarstva, malega gospodarstva in prometa. Tretji del knjige je sklenjen s prikazom pomena in vloge družbenih služb v življenju in delu prebivalstva ter z opredelitvijo manj razvitih območij v SR Sloveniji.

Četrty del knjige je posvečen poznavanju naravnih zakonitosti in preurejanju okolja. Čedalje hitrejši gospodarski razvoj, ki s svojimi številnimi posegi načinja ravnotežje med posameznimi prvinami (naravnega) okolja, terja ustrezne in premišljene družbene rešitve, da bi z njimi odpravili nastala neskladja in vzpostavili novo ravnotežje med naravo in družbenimi potrebami in zahtevami. Ogrožanje zdravnega okolja je spremljajoči pojav in vseh gospodarsko razvitejših družbah. Ker se je SR Slovenija s svojim gospodarskim potencialom in prebivalstvenim standardom že pridružila razvitejšim družbam, imamo čedalje več industrijskih območij z degradiranim okoljem. Naj-

aktualnejši problemi našega okolja so onesnaženost zraka, voda in deloma tudi kmetijskega zemljišča. Reševanje ogroženega človekovega življenjskega okolja je prikazano na osnovi številnih primerov, ki so znani iz industrijsko razvitih držav. Predstavljeni pa so tudi naši pravni in gospodarski vidiki varstva okolja.

Peti del »Slovenije sedemdesetih let« je namenjen osvetlitvi družbenega pomena izobraževanja in vlogi kadrov pri dosedanjem in prihodnjem spreminjanju naše gospodarske in družbeno-socialne strukture. Posamezna poglavja nas seznanjajo z razvejenostjo in usmerjenostjo našega celotnega šolskega sistema, s prosvetnimi, kulturnimi, umetniškimi in znanstvenimi zavodi in ustanovami. Predstavljeni so osnovni vzroki, ki narekujejo reformo današnjega, klasičnega šolskega sistema. Z njo se bodo bolj kot doslej odprla vrata izobraževalnih ustanov združenemu delu in še posebej delavcem v neposredni materialni proizvodnji. Predvidena preureditve šolstva bo zahtevala marsikje tudi premestitev (dekonzracijo) izobraževalnih ustanov v večja in močnejša gospodarska središča.

Osnovno sporočilo, ki ga razgrinja Lahova »Slovenija sedemdesetih let«, je v spoznanju pomembne in trdne povezanosti gospodarskega razvoja z družbenopolitično usmerjenostjo in naravnostjo naše družbe. Ker so v delu nakazane in utemeljene prenekateri poti razvoja SR Slovenije v prihodnjih obdobjih, smo s tem že neposredno opozorjeni na pomembne dejavnike, ki bodo soodločali in usmerjali nadaljnji razvoj naših pokrajin. Besedilo knjige je dopolnjeno s preko 110 tabelaričnimi preglednicami, obogateno pa je tudi s 16 kartogrami in z 18 diagrami, ki jih je izdelal Matjaž Lah. Knjigo poživlja še 24 barvnih fotografij, ki jih je izbral pisec iz svoje bogate fototeke.

Milan Natek

Zgornje Posočje. Zbornik 10. zborovanja slovenskih geografov, Tolmin — Bovec, 26. — 28. IX. 1975. Z denarno pomočjo Kulturne skupnosti Tolmin izdalo in založilo Geografsko društvo Slovenije. Ljubljana, 1978, 394 strani.

Pred nami je zajetna knjiga člankov in razprav, ki so sestavljali vsebinsko ogrodje programa jubilejnega 10. zborovanja slovenskih geografov v Zgornjem Posočju. Knjiga je zanimiva in za geografsko stroko pomembna vsaj iz naslednjih treh osnovnih razlogov: a) prinaša prikaz geografskih učinkov tridesetletnega povojnega gospodarskega in družbenega razvoja Posočja, osvetljena s celotne slovenske perspektive; b) objavljeni prispevki in izsledki so rezultat usmerjenega in načrtnega raziskovalnega dela slovenskih geografov med dvema zborovanjema; c) predstavljeni rezultati raziskav in njihova dognanja temeljijo na razvojnih težnjah, kakršne so bile značilne za Tolminsko oziroma Zgornje Posočje vse do 6. maja 1976. leta.

Serijska katastrofalnih potresov, ki je prizadejala Zgornje Posočje (6. maja, 11. in 15. septembra 1976), predstavlja korenito zarezo v njihovem novjšem gospodarskem in socialnem razvoju. Zategadelj so izgubili prenekateri ključki in predvidevanja o prihodnjem razvoju obravnavanih območij določeno veljavnost. Kljub temu pa ostaja vsebina zbornika izredno aktualna, saj nam podaja podobo pokrajine, ki je skorajda ni več. Pri tem velja še posebej opozoriti na aplikativno vrednost zbranih podatkov, ki jih bo potrebno vključiti v obravnavo, ko bodo načrtno pristopili k preurejevanju dosedanjih gospodarskih in socialnih sestavin Zgornjega Posočja. Čeprav bo mogoče pri popotresni obnovi Posočja preskočiti mnoge družbeno-socialne ovire, ki so predolgo zadrževale pri življenju nekdanje oblike in načine gospodarjenja na zemlji, pa vendarle menimo, da je koristno in celo potrebno ohranjati na vseh obnovitvenih območjih kulturno dediščino v najširšem pomenu besede, ki mora postati dobrina in vrednota posebnega družbenega pomena.

Knjiga prinaša 25 sestavkov z najrazličnejših področij geografskih proučevanj, katere je napisalo 22 avtorjev. Splošnim predstavivam aktualnih problemov so namenjeni štirje prispevki. Uvodno besedo je napisal D. Kompare. Ugotavlja, da sodi Zgornje Posočje med naša manj razvita območja, ki iz različnih razlogov tudi ni doživljalo hitrejšega gospodarskega razvoja. M. Orožen